

J.E. Lietuvos Respublikos Prezidentei Daliai Grybauskaitei
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui gerb. Viktorui Pranckiečiui
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui gerb. Sauliui Skverneliui
Vilniaus miesto savivaldybės merui gerb. Remigijui Šimašiui

PAREIŠKIMAS

2017 m. gruodžio 20 d.

Vilnius

Dėl grupės asmenų iniciatyvos stabdyti LR Seimo sprendimą, susijusį su Lukiškių aikšte

Lukiškių aikštės iniciatyvos koordinatorės dr. Giedrė Jankevičiūtė ir dr. Mingailė Jurkutė išplatino 2017-12-20 kreipimosi projektą dėl galimų Seimo sprendimų, susijusių su Lukiškių aikšte. Jame koordinatorės ragina akademinės bendruomenės narius nesutikti su Lietuvos Respublikos Seimo inicijuotu būdu užbaigti Lietuvos laisvės kovotojams skirto memorialo statybą Vilniaus miesto Lukiškių aikštėje. Kreipimosi projekto autorės reiškia nuomonę, neva LR Seime įregistruotas Lukiškių aikštės Vilniuje įstatymo projektas yra galios principu paremtas veiksmas, priimtas stokojant visuomenės įsiklausymo ir ignoruojant ekspertų darbą bei išvadas.

Autorės nuogaštuoja, kad istorinę atmintį atspindintys ir formuojantys klausimai yra įtvirtinami įstatymais, neva atmetant demokratinei ir pilietinei visuomenei būdingą klausimų sprendimo praktiką - viešą piliečių interesus ir ekspertų nuomonę atliepiantį principą. Jų nuomone, taip siaurinama paties valstybingumo idėja, o toks LR Seimo įstatymo projektas – tai precedentas, kuris neva kelia grėsmę įstatymais įtvirtinti „vis daugiau nekintamų ir vienintelių „tiesų“.

Iniciatyvos koordinatorės G. Jankevičiūtė ir M. Jurkutė ypač nuogaštuoja dėl tariamo ekspertų ir profesionalų ignoravimo sprendžiant visuomenei svarbių viešųjų erdvių ar valstybingumo tradicijai reikšmingų įvykių įamžinimo klausimus, neva šie sprendimai priimami vadovaujantis neišdiskutuotais ir vienpusiais istorijos ir meno vertinimais.

Galiausiai kreipimosi iniciatorės akcentuoja menininkų kūrybinės laisvės suvaržymą, kurį neva sąlygoja siūlomas Seimo sprendimas (įstatymo projektas) ir kuris pasireiškia meninį klausimą iš kūrybinio ieškojimo tariamai paverčiant siauro techninio išpildymo reikalu (iniciatorių kreipimasis pridedamas).

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras (LŽTKC) ir Lietuvos kultūros kongreso taryba (LKKT) mano, kad ši G. Jankevičiūtės ir M. Jurkutės iniciatyva kviesti akademinę bendruomenę nepritarti minėtam LR Seimo įstatymo projektui, akivaizdžiai patvirtina demokratinių diskusijų pobūdį šiuo klausimu. Tačiau nemano, kad minėtų asmenų argumentai kreipimosi projekte gali būti pakankami Lietuvos Respublikos Lukiškių aikštės Vilniuje įstatymo projektui XIIP-1475 kvestionuoti.

Atkreipiame dėmesį, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje skelbiama, jog <...lietuvių tauta, prieš daugelį amžių sukūrusi Lietuvos valstybę>, <šimtmečiais atkakliai gynusi savo laisvę ir nepriklausomybę>, <išsaugojusi savo dvasią, gimtąją kalbą, raštą ir papročius>, <...atgimusios Lietuvos valstybės piliečių valia priima ir skelbia Konstituciją>. O joje nurodoma, jog <Lietuvos valstybę kuria Tauta. Suverenitetas priklauso Tautai> (2 str.), <Niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių

suverenių galių. Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsiasi į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką> (3 str.), <Aukščiausią suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus (4 str.) , <Valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas> (5 str.).

Taigi LŽTKC ir LKKT mano turį pareigą priminti tiek kreipimosi projekto autorėms, tiek valstybės valdžios ir savivaldos institucijoms, kad Lietuvos Respublikos Seimo nariai yra demokratiškai išrinkti atstovai, per kuriuos aukščiausią suverenią galią vykdo Tauta.

LŽTKC ir LKKT atstovams kelia abejones tiek Šiuolaikinio meno centro (ŠMC) ekspertų kompetencija spręsti dėl valstybinės aikštės paskirties, tiek jų priimto sprendimo dėl konkurso nugalėtojo teisėtumas. Minėtame įstatymo projekte (XIIP-1475) nurodoma, kad jį LR Seimas priima „atsižvelgdamas į Lietuvos sostinėje Vilniuje esančios didžiausios Lukiškių aikštės istorinę ir urbanistinę reikšmę bei aplinką, taip pat į jos numatomą valstybinę funkciją, pritardamas Vyriausybės 1997 m. gegužės 23 d. nutarimo apibrėžtam tikslui – prieš aikštę esantį pastatą Gedimino pr. 40 (buvusieji NKVD, Gestapo ir KGB rūmai) ateityje visiškai perduoti mokslinio centro ir muziejinei šviečiamajai paskirčiai ir sukurti jame Lietuvos laisvės kovų memorialą bei prisimindamas Seimo 1999 m. vasario 11 d. nutarimo „Dėl valstybės sostinėje esančios Lukiškių aikštės funkcijų“ nuostatas“.

Todėl LŽTKC ir LKKT pagrįstai mano, kad ne ekspertai, o tauta ir jos išrinkti atstovai priima galutinį sprendimą dėl Lukiškių aikštės Vilniuje įprasminimo, kitaip tariant, ne LR Kultūros ministerijos paskirta Šiuolaikinio meno centro ekspertų grupė gali nurodyti LR Seimui ir Vyriausybei, kokia turi būti valstybės sostinės pagrindinės aikštės paskirtis ir memorialiniai akcentai, o LR Seimas ir Vyriausybės sudaryta kompetentinga komisija, kurią sudarytų pilietinių organizacijų, kultūros ir akademinės bendruomenės atstovai, iškaitant menininkus, istorikus ir politologus. Todėl Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras ir Lietuvos kultūros kongreso taryba kviečia Lietuvos akademinę bendruomenę bei visuomenę atsakingai vertinti klaidinančią minėtų asmenų iniciatyvą, t.y. kviečia nekliudyti, o padėti Respublikos Seimui įtvirtinant Lietuvos valstybingumą įgyvendinti jo anksčiau priimtus sprendimus dėl Vilniaus Lukiškių aikštės valstybinio statuso.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija

Romualdas Povilaitis

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Vytautas Budnikas

Lietuvos Helsinkio grupė

Stasys Stungurys

Lietuvos kultūros kongreso taryba

Krescencijus Stoškus

Nurodytų asmenų pritarimą pareiškimui tvirtinu:

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas

Romualdas Povilaitis